

Sylwester Czopek, Marek Florek, Jerzy Ginalski, Andrzej Koperski, Andrzej Szpunar

Badania archeologiczne prowadzone na terenie Polski południowo-wschodniej w 1995 roku

Badania archeologiczne prowadzone w 1995 roku na terenie Polski południowo-wschodniej (województwa: krośnieńskie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzeskie i tarnowskie) obejmowały prace wykopaliskowe, powierzchniowo-poszukiwawcze, penetracje przy pomocy wykrywacza metali oraz nadzory nad pracami ziemnymi, związanymi z większymi inwestycjami.

W porównaniu do lat ubiegłych¹ wykopaliska przeprowadzono na większej liczbie stanowisk. Zbiorcze zestawienie zawiera 40 pozycji (por. tabela 1). Z tej liczby 21 przypada na epoki prahistoryczne (późny neolit, wczesna epoka brązu, grupa tarnobrzeska, okres lateński i rzymski), 8 na wczesne średniowiecze, 4 na późne średniowiecze i czasy nowożytności, 3 na wczesne i późne średniowiecze, 2 na epoki prahistoryczne i wczesne średniowiecze, 1 na epoki prahistoryczne i późne średniowiecze. Badania na 1 stanowisku (Ulanów 31) dały wynik negatywny — nie potwierdziły istnienia domniemanego cmentarza kurhanowego. Zwraca uwagę dość duża różnorodność chronologiczna i funkcjonalna badanych obiektów, z których część dostarczyła niezwykle interesujących materiałów (np. Cergowa 3 i Niedźwiada 31 — pracownie krzemieniarskie ze schyłku neolitu, Dylągówka 1 — osada schyłkowej kultury trzcinieckiej, Pakoszówka 26 i Medyka 62 — osady z okresu lateńskiego). Na szczególne podkreślenie zasługuje odkrycie brązowego skarbu w czasie badań osady w Hłomczy, stan. 1, a także pełne zbadanie zespołu grobowego kultury trzcinieckiej w Dacharzewie stan. 1. Godne uwagi są również badania nad wczesnym średniowieczem. Dotyczą

one zarówno najstarszego osadnictwa (Bachórz. stan. 16), jak i czasów późniejszych — badania na grodziskach w Budach Głogowskich, Wojniczu, stan. 1 i Zawadzie, stan. 1. Nową formą badań jest wstępna penetracja wykrywaczem metali, jaką zastosowano w przypadku grodzisk karpaccich (Stary Żmigród 1, Trzcinica 1, Trepcza 1, Trepcza 2). Tego typu badania są nowością na terenie Polski południowo-wschodniej. Mają one istotny aspekt konserwatorski w obliczu niszczenia obiektów przez amatorów-poszukiwaczy.

Drugim nurtem badań archeologicznych są prace powierzchniowo-poszukiwawcze realizowane w trakcie programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. Aktualny stan prezentuje mapa na ryc. 1. W porównaniu z rokiem 1994 jest ona bogatsza o 10 nowych obszarów, na których zewidencjonowano w sumie 518 stanowisk.

Badania w 1995 roku prowadzone były przez miejscowych archeologów, zatrudnionych w muzeach i służbie konserwatorskiej oraz badaczy spoza regionu — Instytut Archeologii UJ w Krakowie, Zakład Archeologii Małopolski IAiE PAN w Krakowie, Instytut Archeologii UW w Warszawie, Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, Katedra Archeologii UMCS w Lublinie.

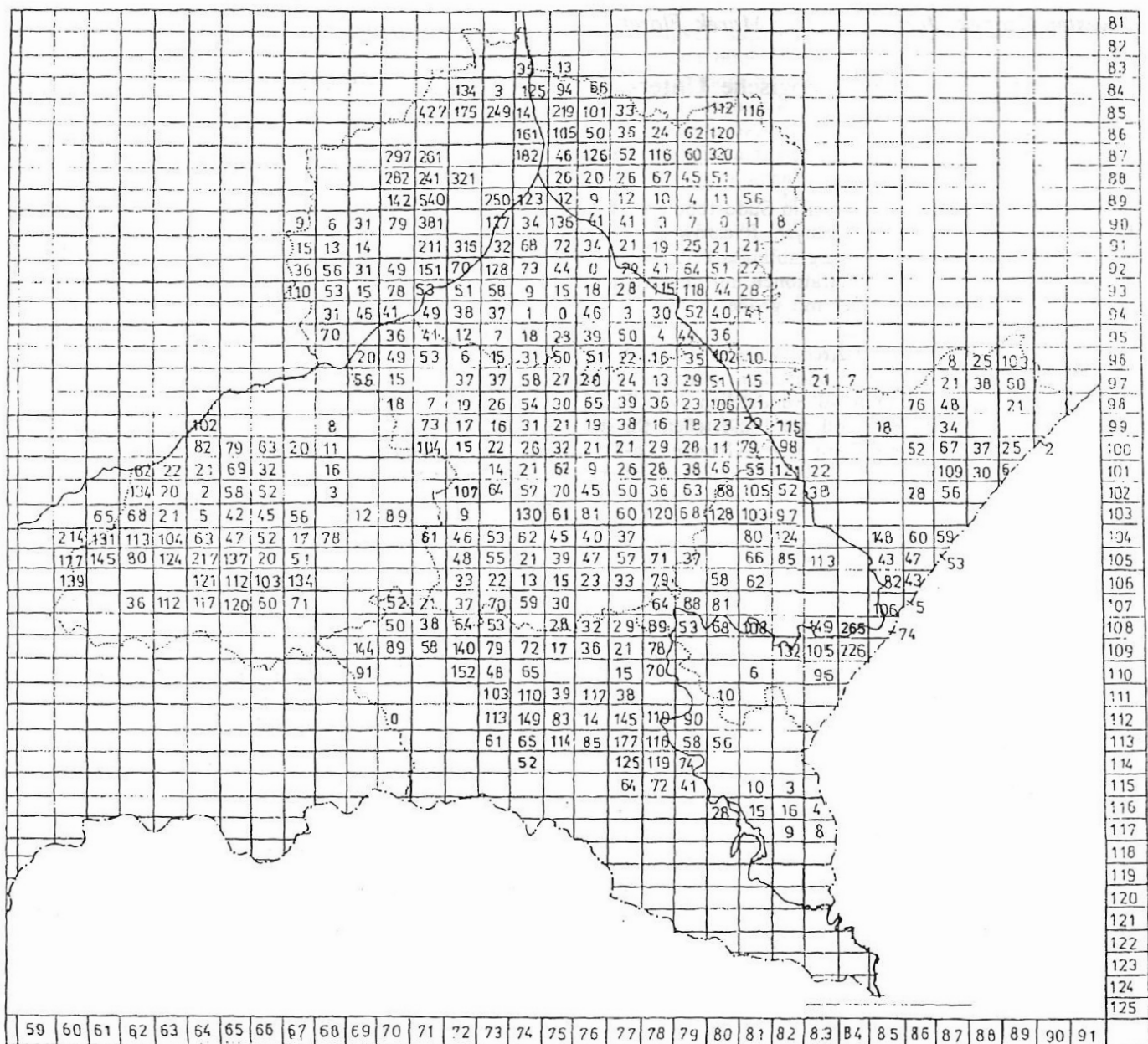
Przypisy

¹ Por. S. Czopek, M. Florek, J. Ginalski, A. Koperski, A. Szpunar, *Badania archeologiczne prowadzone w Polsce południowo-wschodniej w 1994 roku*, „MSROA”, t. 16, s. 183 n.

Tabela 1. Zestawienie stanowisk archeologicznych badanych w 1995 roku na terenie Polski pld.-wsch.

Lp.	Stanowisko	Gmina	Charakter stanowiska	Chronologia, kultura	Rodzaj badań	Autor
Woj. Krosno						
1.	Cergowa 3	Dukla	pracownia krzem.	KCSz	sondażowe	J. Budziszewski
2.	Hłomcza 1	Sanok	osada	EB-Ha	ratownicze	A. Muzyczuk, E. Pohorska-Kleja
3.	Krosno 1	—	zespół staromiejski	PŚ-O.now.	ratownicze	J. Ginalski, A. Lubelczyk
4.	Mymoń 1	Besko	grodzisko	WŚ-PŚ	penetracja wykrywaczem metalu	A. Muzyczuk, J. Ginalski
5.	Pakoszówka 26	Sanok	osada	LT-OWR	ratownicze	E. Pohorska-Kleja
6.	Stary Żmigród 1	Nowy Żmigród	grodzisko	XIII—XIV w.	penetracja wykrywaczem metalu	J. Ginalski
7.	Trzcinica 1	Jasło	grodzisko	WŚ	penetracja wykrywaczem metalu	J. Gancarski, R. Fedyk
8.	Trepcza 1	Sanok	grodzisko	WŚ	penetracja wykrywaczem metalu	J. Ginalski, R. Fedyk, M. Zielińska
9.	Trepcza 2	Sanok	grodzisko	WŚ	penetracja wykrywaczem metalu	J. Ginalski, R. Fedyk, M. Zielińska
Woj. Przemysł						
10.	Bachórz 16	Dynów	osada	ep. prahist. WŚ	stacjonarne	M. Parczewski
11.	Jarosław	—	miasto	PŚ-O.now.	ratownicze	J. Kociuba
12.	Medyka 62	Medyka	osada	LTC-D	ratownicze	W. Poradyło
13.	Paluchy 1	Sieniawa	cmentarzysko	EB-Ha	ratownicze	A. Kostek
14.	Przemysł	—	miasto, katedra	PŚ-O.now.	ratownicze	M. Proksa
15.	Średnia	Krzywcza	kurhan	KCSz	stacjonarne	E. Sosnowska
Woj. Rzeszów						
16.	Budy Głogowskie 11	Głogów Młp.	osada	WŚ	ratownicze	A. Lubelczyk
17.	Budy Głogowskie 36	Głogów Młp.	grodzisko	WŚ	ratownicze	A. Lubelczyk
18.	Dylągówka 1	Hyżne	osada	KPL, KT	ratowniczo-sondażowe	W. Blajer, S. Czopek
19.	Jazowa 2	Wiśniowa	grodzisko	WŚ	penetracja wykrywaczem metalu	J. Ginalski, A. Lubelczyk
20.	Łąka 16	Trzebownisko	osada	ep. prahist., PŚ	ratownicze	P. Mitura
21.	Niedźwiada 34	Ropczyce	pracownia krzem.	późny neolit	ratownicze	P. Mitura
22.	Rzeszów	—	zespół staromiejski	PŚ-O.now.	ratownicze (gł. nadzory)	A. Lubelczyk
23.	Wysoka Łańcucka 1	Łańcut	osada, cmentarzysko (?)	EB-KM, GT	sondażowe	W. Blajer
Woj. Tarnobrzeg						
24.	Dacharów 1	Wilczyce	cmentarzysko	KT	ratownicze-stacjonarne	M. Florek, H. Taras
25.	Kichary Nowe 2	Dwikozy	cmentarzysko	KPL, KCSz, KM	ratownicze-stacjonarne	H. Kowalewska-Marzałek
26.	Łukawa Kościelna 17	Dwikozy	cmentarzysko	KM	ratownicze	H. Kowalewska-Marzałek
27.	Nowy Rachów 30	Annopol	kopalnia krzem. i pracownia	Neolit — EB	stacjonarne	B. Bargiel, J. Libera
28.	Ulanów 15	Ulanów	osada i cmentarzysko	GT	ratownicze	M. Florek
29.	Ulanów 31	Ulanów	domniemane cmentarzysko kurhanowe, po weryfikacji — obiekty naturalne	—	weryfikacyjno-sondażowe	M. Florek
Woj. Tarnów						
30.	Bessów 2	Bochnia	osada	KPRz	sondażowe	J. Okoński
31.	Bessów 3	Bochnia	osada	KPRz	sondażowe	J. Okoński
32.	Czchów 1	Czchów	zamek	XIII—XVI w.	stacjonarne	A. Szpunar
33.	Dębina Zakrzowska 1	Wojnicz	osada	KLŻ	ratownicze	Prac. Arch. PKZ
34.	Okulice 18	Rzezawa	osada	KPRz	sondażowe	J. Okoński
35.	Ostrów Szlachecki 2	Bochnia	osada	KPRz	sondażowe	J. Okoński
36.	Wietrzychowice 7	Wietrzychowice	osada	KPRz	ratownicze	Prac. Arch. PKZ
37.	Wojnicz 1	Wojnicz	grodzisko	WŚ	nadzory	Prac. Arch. PKZ
38.	Wrzepia 13	Szczurowa	osada	KPRz	sondażowe	J. Okoński
39.	Tarnowiec 1	Tarnów	osada	WEB, KLŻ, KPRz, WŚ	ratownicze	J. Okoński
40.	Zawada 1	Tarnów	grodzisko	WŚ	stacjonarne	A. Cetera

Zastosowane skróty: EB — epoka brązu, ep. prahist. — epoki prahistoryczne (= stanowisko wielokulturowe), GT — grupa tarnobrzezka, Ha — okres halsztacki, KCSz — kultura ceramiki sznurowej, KLŻ — kultura łużycka, KM — kultura mierzanowicka, KPL — kultura pucharów lejkowatych, KPRz — kultura przeworska, KT — kultura trzyniecka, LT — okres lateński, O.now. — okres nowożytny, OWR — okres wpływów rzymskich, PŚ — późne średniowiecze, WEB — wczesna epoka brązu, WŚ — wczesne średniowiecze.

Ryc. 1. Stan zaawansowania Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze województw: krośnieńskiego, przemyskiego, rzeszowskiego, tarnobrzegskiego i tarnowskiego (według danych na koniec 1995 roku); obszary zbadane zaznaczono cyfrą pokazującą jednocześnie liczbę zewidencjonowanych stanowisk

Abb. 1. Forschungsstand des „Archäologischen Bildes Polens“ auf den Gebieten der Wojewodschaften: Krosno, Przemysl, Rzeszow, Tarnobrzeg und Tarnow (nach den Angaben fürs Jahresende 1995); die untersuchten Gebiete werden mit der Zahl markiert, die gleichzeitig die Anzahl der ins Verzeichnis aufgenommenen Fundstellen zeigt

Рис. 1. Состояние исследования памятников в рамках Археологической съемки Польши на территории воеводств: Кросненского, Перемышльского, Тарнобжегского и Тарновского (согласно данным на конец 1995 года); исследованные районы обозначены цифрой, представляющей одновременно количество взятых на учет памятников

Archäologische Untersuchungen in Südostpolen 1995

Zusammenfassung

Archäologische Untersuchungen in Südostpolen 1995 (Wojewodschaften: Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg und Tarnów) umfaßten Ausgrabungsarbeiten, oberflächliche Untersuchungen, Penetrationen mit dem Metallsuchgerät sowie Aufsichten über mit größeren Investitionen verbundenen Bodenarbeiten.

Im Vergleich zu anderen Jahren¹ wurden diesmal die Ausgrabungen auf mehreren Fundstellen durchgeführt. Die Zusammenstellung enthält 40 Fundstellen (vgl. Tab. 1). 21 darunter sind urgeschichtliche Fundstellen (Spätneolithikum, Frühbronzezeit, Tarnobrzeg-Gruppe, La-Tene-Zeit und Römische Zeit), 8 — Frühmittelalter, 4 — Spätmittelalter und Neuzeit, 3 — Früh- und Spätmittelalter, 2 — Urgeschichte und Frühmittelalter, 1 — Urgeschichte und Spätmittelalter. In einem Fall endeten die Untersuchungen mit negativem Ergebnis — das vermutliche Hügelgräberfeld fand keine Bestätigung (Fundstelle in Ulanów 31). Bemerkenswert ist die Tatsache, daß die untersuchten Fundstellen in chronologischer und funktionaler Hinsicht ziemlich unterschiedlich sind; einige von ihnen lieferten äußerst interessante Materialien (z.B. Cergowa 3 und Niedźwiada — Feuersteinwerkstätte vom Ausgang der Neolithenzeit, Dylańcowa 1 — die Siedlung aus der Ausgangsphase der Trzciniec-Kultur, Pakoszówka 26 und Medyka 62 — die Siedlungen aus der La-Tene-Zeit). Besonders betonenswert ist die Entdeckung eines bronzenen Depotfundes während der Untersuchungen in Hłomcza, Fundstelle 1, wie auch vollständige Untersuchung des Grabkomplexes der Trzciniec-Kultur in Dacharzew, Fundstelle 1. Beachtenswert wären ebenso Untersuchungen über Frühmittelalter. Sie beziehen sich sowohl

auf die älteste Besiedlung (Bachórz, Fundstelle 16), als auch auf die späteren Zeiten — Untersuchungen auf Burgruinen in Budy Głogowskie, Wojnicz, Fundstelle 1 und Zawada, Fundstelle 1. Eine neue Forschungsform ist die Vorpenetration mit dem Metallsuchgerät, welche im Falle karpatischer Burgruinen angewendet wurde (Stary Żmigród 1, Trzcinica 1, Trecza 1, Trecza 2). Derartige Forschungen sind eine Neuheit im Südostpolen. Angesichts der Zerstörung der Objekte durch nicht berufsmäßige Schatzgräber gewinnen derartige Forschungen wesentlich in konservatorischer Hinsicht an Bedeutung.

Die zweite Strömung in archäologischen Untersuchungen bilden oberflächliche Untersuchungen im Rahmen des Programms des „Archäologischen Bildes Polens“. Den aktuellen Stand präsentiert die Karte auf der Abbildung 1. Im Vergleich zu dem Jahre 1994 ist die Karte um 10 neue Gebiete mit 518 neuen Fundstellen reicher geworden.

Untersuchungen im Jahre 1995 wurden durch lokale archäologische Kräfte sowie durch außerhalb der Region angestellte Forscher — Institut für Archäologie des Kleinpolens der Akademie der Wissenschaften in Kraków, Institut für Archäologie der Universität in Warszawa, Institut für Archäologie und Ethnologie der Akademie der Wissenschaften in Warszawa, Lehrstuhl für Archäologie der Universität in Lublin.

Anmerkungen

¹ Vgl. S. Czopek, M. Florek, J. Ginalski, A. Koperski, A. Szpunar, *Archäologische Untersuchungen in Südostpolen 1994*, „MSROA“, Band 16, S. 183 f.

Сыльвэстэр Чопэк, Ежи Гинальски, Марэк Фльорэк, Анджей Копэрски, Анджей Шпунар

Археологические исследования на территории юго-восточной Польши в 1995 году

Резюме

Археологические исследования, проведенные в 1995 году на территории юго-восточной Польши (воеводства: Кросненское, Пермышльское, Жешовское, Тарнобжегское и Тарновское), охватывали раскопки, разведки, обследования с помощью металлоискателя и надзор за земляными работами, связанными с большими капиталовложениями.

По сравнению с прошедшими годами¹, раскопки проведены на подавляющем большинстве памятников. Сводный перечень содержит 40 пунктов (ср. таблица I). Из них 21 приходится на доисторические эпохи (поздний неолит, ранняя эпоха бронзы, тарнобжегская группа, латенский и римский периоды), 8 — на раннее средневековье, 4 — на позднее средневековье и период новой истории, 3 — на раннее и позднее

средневековье, 1 — на доисторические эпохи и позднее средневековье, 2 — на доисторические эпохи и раннее средневековье. Исследования на 1 памятнике (Улянв 31) имели негативный результат — существование предполагаемого курганного могильника не подтвердилось. Привлекает внимание достаточно большое хронологическое и функциональное разнообразие исследуемых объектов, часть из которых содержала необычно интересные материалы (например: Цергова 3 и Недзвяда 31 — кремнеобрабатывающая мастерская конца неолита, Дыльонгувка 1 — поселение заключительной фазы тшцинецкой культуры, Пакошувка 26 и Мэдыка 62 — поселение латенского периода). Особенно следует подчеркнуть открытие бронзового клада в ходе исследований поселения в Гломче,

пам. 1, а также полностью исследованный погребальный комплекс тшцинецкой культуры в Дахожове, пам. 1. Заслуживают внимания исследования памятников раннего средневековья. Касаются они как раннего периода расселения (Бахуж, пам. 16), так и более позднего времени — исследования на городищах в Будах Глоговских, Войниче, пам. 1 и Заваде, пам. 1. Новой формой исследований является обследование с помощью металлоискателя, которая применена на карпатских городищах (Старый Жмигород 1, Тшциница 1, Трепча 1, Трепча 2). Исследования подобного типа являются нововведением на территории юго-восточной Польши. В виду уничтожения объектов искателями-аматорами, им в значительной степени присущ охранный характер.

Иным направлением археологических исследований являются разведочно-поисковые работы, осуществляемые в ходе программы Археологическая съёмка Польши. Настоящее состояние исследований иллюстрирует карта на рис. 1. По сравнению с 1994

годом она обогатилась на 10 новых местностей, где зарегистрировано в общей сумме 518 памятников.

Исследования в 1995 году проведены силами местных археологов, работающих в музеях и консерваторской службе, а также исследователями вне региона — из Института археологии при Ягеллонском Университете в Кракове, Института Археологии и Этнологии ПАН в Кракове, Института археологии при Варшавском Университете, Института Археологии и Этнологии ПАН в Варшаве, Кафедры Археологии Университета им. Марии Склодовской-Кюри в Люблине.

Примечания

¹ Ср. С. Чопэк, М. Дльорэк, Е. Гинальски, А. Копэрски, А. Шпунар, Археологические исследования, проводимые на территории юго-восточной Польши в 1994 году, „MSROA“, т. 16, с. 183.